

**Wyrok z dnia 13 czerwca 1997 r.
II UKN 198/97**

Przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) nie mają zastosowania do osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

Przewodniczący SSN: Teresa Romer, Sędziowie SN: Stefania Szymańska, Maria Tyszel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 13 czerwca 1997 r. sprawy z wniosku Mikołaja K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o wcześniejszą emeryturę, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 26 lutego 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z 28 czerwca 1996 r. odmówił wnioskodawcy Mikołajowi K. prawa do emerytury w oparciu o przepisy ustawy z 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r., Nr 46, poz. 250), ponieważ ustalił, że nie spełnił on warunku z art. 9 pkt 2 tej ustawy, to jest nie osiągnął 65 lat życia. Zdaniem organu rentowego wnioskodawca nie może też otrzymać emerytury w oparciu o przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43), bowiem prowadził działalność gospodarczą, a rozporządzenie stosuje się do pracowników.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku po rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy twierdzącego, że prowadząc działalność gospodarczą jako kierowca samochodu ciężarowego wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienionych w wykazie A Działu VIII pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., spełnił warunki do przyznania emerytury określone tym rozporządzeniem, wyrokiem z 9 grudnia 1996 r. oddalił odwołanie. Sąd przyjął, że przepisy rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. stosuje się tylko do pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a wnioskodawca prowadząc działalność gospodarczą nie był pracownikiem.

Apelację od powyższego wyroku złożył wnioskodawca i zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego w szczególności art. 9 ust. 1 ustawy z 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin stanowiącego, że świadczenie emerytalne przysługuje na zasadach i w

wysokości określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin twierdził, że niesłuszne jest zróżnicowanie prawa do świadczeń dla osób zatrudnionych na podstawie umów o pracę i prowadzących działalność gospodarczą. Organ rentowy wnosił o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 26 lutego 1997 r. [...] oddalił apelację. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny, podzielając stanowisko Sądu Wojewódzkiego, pogłębił argumentację prawną.

W kasacji od tego wyroku pełnomocnik wnioskodawcy wnosił o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w innym składzie lub o uwzględnienie żądania wnioskodawcy ustalenia jego prawa do wcześniejszej emerytury zarzucając, że zaskarżony wyrok został wydany z rażącym naruszeniem prawa materialnego, w szczególności przepisu art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r., Nr 49 poz. 250).

Rozpoznając sprawę na podstawie i w granicach kasacji Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Bezsporne jest, że Mikołaj K., urodzony 14 października 1935 r., prowadzi od dnia 1 maja 1977 r. działalność gospodarczą, wykonując pracę kierowcy samochodu ciężarowego o dużej ładowności. Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest prawo wnioskodawcy do emerytury na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) czyli od ukończenia 60 lat.

Sąd Najwyższy, podziela stanowisko przyjęte przez Sądy obu instancji, że przepisy powołanego rozporządzenia mają zastosowanie wyłącznie do pracowników, których uprawnienia do świadczeń emerytalno-rentowych uregulowane są ustawą z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Uprawnienia wnioskodawcy do tych świadczeń natomiast są uregulowane przepisami ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r. Nr 49, poz. 250), która w przepisie art. 9 ust. 1 stanowi, że świadczenia emerytalne przysługują na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, z uwzględnieniem ust. 2 - 7. Sformułowanie tego przepisu oznacza, że osoba prowadząca działalność gospodarczą ma prawo do emerytury wówczas, gdy spełni warunki wskazane w przepisach rozdziału 1 działu II ustawy o z.e.p. oraz stosownych przepisów ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), zwanej dalej ustawą o rewaloryzacji. Jednym z warunków do uzyskania prawa do emerytury jest ukończenie przez mężczyznę 65 lat życia (z wyjątkiem sytuacji wskazanych w przepisie art. 27 ustawy o z.e.p.). Rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983, na którego przepisy powołuje się wnoszący kasację, zostało wydane przez Radę Ministrów na podstawie upoważnienia, przewidzianego w art. 55 ustawy o z.e.p., znajdującego się w rozdziale 1 (zatytułowanym: "Świadczenia dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach

lub w szczególnym charakterze") działu III, zawierającego przepisy szczególne dotyczące świadczeń dla niektórych grup pracowniczych. Same tytuły tego działu oraz rozdziału wskazują więc, że zamieszczone w nich przepisy są przepisami szczególnymi, odnoszącymi się jedynie do niektórych wyraźnie wskazanych grup pracowników. Zgodnie z regułami wykładni, przepisy szczególne nie podlegają wykładni rozszerzającej. Tak więc wykładnia systemowa potwierdza prawidłowość, dokonanej przez Sądy orzekające w sprawie w obu instancjach wykładni gramatycznej, że przepisy rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. nie mają zastosowania do osób nie będących pracownikami, a więc również do osób prowadzących działalność gospodarczą, podlegających ubezpieczeniu społecznemu odrębnemu od pracowniczego. Podkreślić należy, że różnica pomiędzy zaopatrzeniem emerytalno-rentowym pracowników a ubezpieczeniem społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą wyraża się także w wysokości składek na to ubezpieczenie; składka dla osób prowadzących działalność gospodarczą jest niższa od składki pobieranej od wynagrodzeń pracowniczych.

Pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego, że powołana wyżej ustawa z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu osób prowadzących działalność gospodarczą" samodzielnie i odrębnie określa wiek uprawniający do emerytury, a Minister Pracy i Polityki Socjalnej nie skorzystał z delegacji w przepisie art. 9 ust. 7 w/w ustawy..." jest prawidłowy, jednakże argument dotyczący niewydania przez Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z Ministrem Handlu Wewnętrznego i Usług rozporządzenia ustalającego dla osób prowadzących działalność w warunkach szkodliwych dla zdrowia, wiek emerytalny niższy niż określony w ust. 2 (dla mężczyzn 65 lat) ma znaczenie jedynie dla wykładni historycznej. Przepis ten bowiem otrzymał nowe brzmienie nadane przepisem art. 7 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz.U. Nr 36, poz. 266).

Bezprzedmiotowy jest zarzut kasacji podniesiony w uzasadnieniu o wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Pracy i Spraw Socjalnych o jednakowe traktowanie pracowników i osób prowadzących działalność gospodarczą i stosowanie również do tych osób wymienionego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Jak to już wyjaśnił Sąd Apelacyjny wystąpienie Rzecznika dotyczyło różnego traktowania, w zakresie uprawnień do wcześniejszej emerytury, pracowników zatrudnionych w uspołecznionych i nieuspołecznionych zakładach pracy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy nie znalazł uzasadnionych podstaw do uwzględnienia kasacji i z mocy powołanych przepisów oraz art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji wyroku.

=====